

**ВИКОРИСТАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАУКОВОГО
ДОСЛІДЖЕННЯ «ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ
ЮРИДИЧНИМИ ОСОБАМИ ПРИВАТНОГО ПРАВА»
ПРИ ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІНИ «ПРАВОВИЗНАВСТВО»**

Важливим завданням сучасних дослідницьких університетів є посилення наукової складової навчального процесу, впровадження результатів наукової роботи як викладача, так і студента у процес вивчення академічних дисциплін. Залучення студентів до проведення наукових досліджень є одним з основних завдань дослідницьких університетів¹, є необхідною умовою набуття ними справжньої університетської освіти.

Найсприятливішими умовами для обміну результатами наукової роботи та їх обговорення, дискутування проблемних питань і висловлення власних точок зору є аудиторні заняття — лекції, семінари, тренінги тощо, — які передбачають можливість публічної презентації власних здобутків студентів і викладачів, колективного обговорення результатів проведеної роботи, висловлення аргументованих позицій як з боку доповідача, так і аудиторії. Таким чином забезпечується можливість живого спілкування між викладачем і студентом, між самими студентами як майбутніми колегами, між доповідачем та аудиторією.

На сьогодні існує тенденція щодо зміни звичних підходів до проведення лекційних і семінарських занять, є потреба в оновленні форми їх проведення з метою підвищення зацікавленості студентів, збільшення взаємодії «викладач-студент», «студент-студент» під час заняття.

Щодо лекційних занять, то важливим є проведення не стільки лекцій-монологу, скільки лекцій-дискусії, лекцій-спілкування, на якій би відбувалося не стільки викладення навчального матеріалу, скільки обговорення певних проблемних питань, що вимагає відповідної теоретичної підготовки з боку слухачів, володіння базовим навчальним матеріалом. Саме на таких проблемних лекціях викладач має можливість презентувати результати своїх наукових досліджень, звернути увагу студентів на найсучасніші на-

¹ Ч. 4 пп.1 п. 4 Положення про дослідницький університет, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 17.02.2010 р. № 163.

укові тенденції та познайомити з останніми науковими розробками в певній галузі.

Проведення семінарських занять не може обходитись без застосування методів активізації навчання — малих груп, мозкового штурму, дискусії, кейс-методу, ділових ігор тощо.

Всі ці сучасні методи проведення аудиторних занять активно застосовуються при викладанні курсу «Правознавство», який вивчають студенти всіх економічних спеціальностей КНЕУ імені Вадима Гетьмана. Цей стислий курс юридичних знань є дуже важливим для майбутніх фахівців-економістів, оскільки неможливо уявити фінансиста, бухгалтера, банкіра, маркетолога, фахівця з управління персоналом та інших фахівців економічної сфери, які б не володіли базовими правовими знаннями. Тому курс «Правознавство» в нашому університеті, будучи «економічно» орієнтованим, має свої особливості.

З одного боку, дисципліна передбачає знайомство з основними галузями права, такими як конституційне, адміністративне, цивільне, трудове, кримінальне право, а також теорія держави і права, яка є базовою в правовій науці. При чому при вивченні кожної галузі права акцент робиться на економічних аспектах правового регулювання (зокрема, в конституційному праві приділяється увага економічним правам і свободам людини і громадянина; в адміністративному — системі органів управління економікою, адміністративним проступкам в економічній сфері; в цивільному — порядку створення та функціонування юридичних осіб, укладенню та розірванню договорів; в кримінальному — злочинам в сфері господарської діяльності, в сфері службової діяльності тощо). З іншого боку, залежно від спеціальності, на якій вивчається курс, приділяється увага окремим галузям права, необхідним для фахівців тієї чи іншої сфери: студентам фінансово-економічного, кредитно-економічного та обліково-економічного факультетів читаються основи фінансового та банківського права, факультету міжнародної економіки та менеджменту — основи міжнародного права, студентам факультету економіки АПК — основи земельного, аграрного та екологічного права.

Для майбутніх фахівців-економістів, що будуть працювати в комерційній сфері, на державній службі, вести власний бізнес важливе значення має вивчення питань правового регулювання діяльності різних видів юридичних осіб, статус яких мають як комерційні та некомерційні структури, так і державні органи, також регулювання порядку їх створення та припинення, особливості державного управління юридичними особами приватного права.

У межах курсу «Правознавство» ознайомлення з питаннями форм і методів державного управління діяльністю юридичних осіб, системи органів виконавчої влади, органів управління юридичними особами відбувається під час вивчення теми «Основи адміністративного права України»; питання класифікації юридичних осіб, особливостей їх правового статусу, порядку створення та припинення вивчаються в межах теми «Основи цивільного права України».

За ст. 80 Цивільного кодексу України (далі — ЦК) юридичною особою визнається організація, створена і зареєстрована у встановленому законом порядку, наділена цивільною право- та дієздатністю, і яка може виступати позивачем і відповідачем в суді. Юридичними особами закон визнає низку різноманітних організацій, які суттєво відрізняються одна від одної, саме тому важлива їх класифікація.

ЦК запроваджено поділ на юридичних осіб приватного права та юридичних осіб публічного права, при чому останніх введено за межі ЦК і зазначено, що порядок утворення та правовий статус юридичних осіб публічного права встановлюється Конституцією України та законом (ч. 2,3 ст. 81 ЦК). В якості єдиного критерію поділу юридичних осіб на осіб приватного права та публічного права визначено порядок створення. ч.2 ст.81 ЦК визначається, що юридичні особи приватного права створюються на підставі установчих документів, а юридичні особи публічного права — за розпорядчим актом Президента України, органу державної влади, органу влади АРК або органу місцевого самоврядування. Отже, ЦК опікується лише юридичними особами приватного права, тобто тими, які створюються приватними особами для досягнення приватних цілей. Такі юридичні особи можуть бути створені у формі товариств та установ (ч.1 ст. 83 ЦК).

Розглядаючи питання класифікації юридичних осіб увага студентів звертається на те, що за чинним законодавством України — дане питання дещо ускладнюється наявними законодавчими колізіями на рівні провідних кодифікованих актів — Цивільного та Господарського кодексів. Так, ГК не містить класифікації юридичних осіб як таких і сам термін «юридична особа» в цьому кодексі застосовується лише для того, щоб позначити статус того чи іншого суб'єкта господарювання¹. Підприємство, яке за ЦК є

¹ Кравчук В.М. Корпоративне право. Науково-практичний коментар законодавства та судової практики / В. М. Кравчук. — К.: Істина, 2008. — 720 с.

об'єктом права як єдиний майновий комплекс, у ГК вважається суб'єктом господарювання. Такі серйозні законодавчі протиріччя спричиняють дезорганізацію і перегулювання у сфері товарно-грошових відносин.

При розгляді питання державного управління діяльністю юридичних осіб приватного права слід звернути увагу на сучасні тенденції в зміні характеру управлінського впливу держави на суспільні процеси, характер суб'єктно-об'єктної взаємодії в межах управлінських відносин.

Процес державного, як і будь-якого іншого, управління полягає у здійсненні управлінського, керуючого впливу суб'єкта на об'єкт. При чому кожен з цих елементів є самодостатньою, самокерованою системою. Суб'єктами виступають передусім органи виконавчої влади, посадові особи, службовці, наділені відповідними повноваженнями, також вповноважені недержавні суб'єкти. Об'єктами управління є керовані системи, щодо яких здійснюється управлінський вплив. До них відносять, як правило, сфери (економічна, соціально-культурна, адміністративно-політична) та галузі (промисловість, транспорт, охорона здоров'я, сільське господарство тощо) суспільного життя.

Управлінський вплив безумовно передбачає «підкорення» об'єкта волі суб'єкта. З цією метою суб'єкт державного управління наділений державно-владними повноваженнями, за допомогою яких реалізує волю держави, її завдання та функції. Для об'єкта управлінських відносин веління суб'єкта є обов'язковими. Основними суб'єктами є, безумовно, державні органи виконавчої влади, для яких державне управління є основним призначенням і основною сферою діяльності, але слід зазначити, що останнім часом до суб'єктів державного управління все частіше відносять недержавні органи та організації¹. Більше того, об'єкти управління є суб'єктами державно-управлінських відносин і правовідносин у цілому, носіями прав та обов'язків. І тому органи державного управління, вступаючи з ними у взаємовідносини, не повинні порушувати прав керованих, а навпаки, мають сприяти реалізації їх прав².

Під час розгляду теми «Основи адміністративного права України» належна увага приділяється й іншим проблемним пи-

¹ Адміністративне право України. Академічний курс: Підруч.: У двох томах: Том 1. Загальна частина / Ред. колегія: В.Б. Авер'янов (голова) та ін. — К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2007. — 592 с. — С. 74.

² Державне управління: теорія і практика: За заг. ред. В.Б. Авер'янова. — К.: Юринком Інтер, 1998. — 432 с. — С. 120.

танням: розмежуванню та співвідношенню понять «державне управління» та «виконавча влада», «державне управління» та «державне регулювання»; визначається система державних органів, що здійснюють управління діяльністю юридичних осіб приватного права, їх структура та повноваження.

Питання правового статусу юридичних осіб приватного права розглядаються в темі «Основи цивільного права України» як на лекціях, в окремому питанні, так і на семінарських заняттях, при вирішенні тестів, задач, під час виконання індивідуальних самостійних робіт, питання про юридичних осіб включено до матеріалів модульного контролю та переліку програмних питань курсу «Правознавство».

Розгляд питань державного управління діяльністю юридичних осіб приватного права займає належне місце при вивченні курсу «Правознавство», є важливим та необхідним як з теоретичної, так з практичної точок зору для підготовки майбутніх економістів, дає можливість ознайомитися з порядком державного управління юридичними особами, що є найпоширенішим учасником товарно-грошових відносин.

Карякіна О. Ю., асистент кафедри
цивільного та трудового права

ОРГАНІЗАЦІЯ ЕФЕКТИВНОЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ВИЩОЇ ЮРИДИЧНОЇ ШКОЛИ

Болонський процес спрямований на створення простору вищої освіти європейського рівня, результатом якого має бути підвищення конкурентоспроможності студентів при працевлаштуванні. Якісна освіта — лакмусовий папірець якості життя суспільства, інструмент його соціального і культурного добробуту та економічного зростання. Безперечно, вдосконалення системи юридичної освіти відбувається в рамках вдосконалення права та правової системи держави. Ці фактори впливають на безперервне реформування системи освіти відповідно до вимог Болонської декларації.

Самостійна робота студентів — форма навчальної діяльності, що реалізується з урахуванням індивідуальних пізнавальних можливостей студентів під керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі.